

ANALIZA DE INTELLIGENCE

OPORTUNITĂȚI ȘI PROVOCĂRI PENTRU ANALIZA DE INTELLIGENCE REPREZENTATE DE EMERGENȚA FENOMENULUI SOCIAL MEDIA

Bogdan-Ion CÎRSTEA*

Abstract

Real-time communication, as an effect of large scale usage of computers along with easier access to a very fast evolving technology, led to the evolution of common threats to the national security of a state and the expansion of new ones. Extremist organizations seized the opportunity and developed new methods of spreading the propaganda. In this way, their goals are much easier to achieve, generating insecurity to any state, organization or community.

The emergence of social media simplified the methods of social connection between individuals. The members of extremist groups took advantage of this opportunity, which allows them to communicate and plan future actions much easier than before, adding consistency, expansion and coercion to their groups.

More than that, social media even marked the organization of modern terrorist groups, organized in separate cells which can be easily merged to achieve a goal. Different terrorist cells can communicate in order to exchange their practices and experiences, to get in contact with one another and to recruit new members. In this way, many common strategies appear, much better planned and with a greater force of action. Intelligence services' work to prevent threats to national security generated by extremist and terrorist groups is much harder given the context, because their reactions must be quick, well dimensioned and efficient in order to counteract these groups' actions.

The purpose of this paper is to highlight the important role that social media can have in broadcasting extremist protests, adding coercion to extremist groups and rapidity to protest expansion through on-line propaganda. I will also explain how terrorist organizations use social media to connect anonymously, how members spread their ideas to recruit people in a faster way than in the past and also how they plan terrorist attacks much easier. An intelligence service can mine social media and use data to counteract risks and

* Administrația Națională a Penitenciarelor, bogdan.cirstea.92@gmail.com

threats to national or regional security, generated by the actions of extremist and terrorist groups, such as protests, terrorist attacks and extremist propaganda used to recruit adepts and to advertise.

Keywords: *Intelligence analysis, social media, national security, opportunities*

Introducere

Primul deceniu al secolului XXI a adus cu sine schimbări majore în ceea ce privește evoluția calculatoarelor. A avut loc mult mai repede decât în alte domenii, fiind exprimată în durate de timp scurte, deoarece anii reprezintă perioade consistente despre care se pot scrie foarte multe lucruri. În ultimii ani, intensificarea cercetării și evoluția tehnologică au reprezentat o dezvoltare substanțială a posibilităților privind culegerea de informații din surse deschise. Prețurile accesibile pe scară largă au permis achiziționare tehnologiei de către foarte multe comunități și conectarea la internet. Sistemele de comunicații au fost integrate sistemelor de calcul și modul de interacțiune a fost simplificat. Schimbul de informații a devenit unul în timp real, iar volumul de date a crescut exponențial.

Mijloacele oferite de utilizarea pe scară largă a computerelor și comunicarea în timp real, accesul din ce în ce mai larg la o tehnologie din ce în ce mai ieftină, a deschis calea unor noi amenințări la adresa securității naționale a unui stat. Modul de acțiune al elementelor de sorginte extremistă și gestionarea acțiunilor lor au fost înlesnite, materializarea acțiunilor pe care le întreprind devenind mult mai probabilă, cauzând insecuritate oricărui stat sau altor structuri cu importanță majoră pentru statul respectiv. Internetul a oferit posibilitatea creării unor bloguri, forumuri de dezbatere sau pagini web unde se discută tematici specifice. Apariția rețelelor de socializare a însemnat o modalitate simplificată de asociere față de trecut. Beneficiind de aceste avantaje, membrii grupărilor extremiste pot comunica mult mai ușor unii cu alții și planifica diverse acțiuni, fapt care conferă consistență, expansiune și coerciție grupurilor respective. Mai mult decât atât, rețelele de socializare influențează chiar organizarea grupurilor extremiste actuale. Organizațiile teroriste au ales să se regroupeze în celule ce se pot uni foarte ușor pentru realizarea unui obiectiv. Pot coopera inclusiv celule ale unor grupări teroriste distincte pentru a împărtăși practicile diferite, a realiza contacte cu alți membrii și a recruta noi adepți.

În acest fel apar strategii de acțiune comune, cu o forță mai mare decât până acum, ce îngreunează munca serviciilor de informații. În fața acestora, pentru prevenirea unor evenimente violente, reacțiile trebuie să fie prompte,

bine dimensionate și mai ales eficiente. Este necesară adaptarea la acest nou tip de amenințare, una dintre soluții fiind monitorizarea profilurilor de pe rețelele de socializare, a forumurilor, blogurilor sau site-urilor de discuții cu caracter xenofob sau radical. Această acțiune este una foarte dificilă, deoarece linia de demarcație între încălcarea dreptului la liberă exprimare și monitorizarea mesajelor de sorginte extremistă este foarte subțire, așa că acțiunile întreprinse pentru menținerea stării de securitate nu trebuie să îngreunească anumite drepturi și libertăți.

Un serviciu de informații poate utiliza analiza datelor și informațiilor oferite de social media, pentru a contracara amenințările la adresa securității naționale, generate de organizațiile teroriste și extremiste, ca urmare a activității lor din mediul virtual. Un analist are la îndemână o gamă largă de oportunități pentru a-și eficientiza activitatea de selecționare a datelor relevante, cât și de a-și prezenta analizele de intelligence într-un mod mai atractiv și util pentru beneficiar. Dar, pentru ca acuratețea analizelor să crească și produsele de intelligence să fie relevante, analistul trebuie să conștientizeze limitele impuse de dinamica mediului de securitate și să încerce să le depășească în mod constant, aspecte ce se transformă în provocări pentru procesul analitic pe care acesta îl desfășoară.

Social Media – OSINT în activitatea de informații

Prin faptul că Internetul este global, interactiv, flexibil, bogat în resurse, dinamic, generos informațional, relativ ieftin în raport cu celelalte mijloace de comunicare în masă, dar și pentru că a deschis noi căi de comunicare, colaborare, socializare, interacțiune și coordonare între utilizatori, tot mai multe aplicații și servicii de Internet au fost dezvoltate, atât pentru a veni în sprijinul acțiunilor și nevoilor utilizatorilor, dar și pentru a-l face accesibil unei audiențe tot mai diverse (Ella Ciupercă, Cristian Ciupercă, Cristian Niță, Mihaela Stoica, 2011, p. 14). Cercetările despre ascensiunea Internetului au relevat două funcții distincte ale acestuia și anume cea de comunicare și transmitere a informațiilor și cea de mediu de manifestare socială a utilizatorilor. Prima componentă este una de interes pentru serviciile de informații deoarece cuprinde mass-media din mediul online, cu multiple avantaje, dar și dezavantaje. Însă funcția de manifestare socială pe care o asigură este un subiect mai puțin dezbătut, a cărui utilitate este mai puțin cunoscută.

Mijloacele de comunicare ce fac parte din categoria Web 2.0 sunt blog-urile, rețelele sociale și site-urile de streaming, prin intermediul cărora oamenii pot împărtăși conținut text, audio sau video personalizat. Aceste

platforme colaborative sunt în continuă schimbare, apar sau dispar în funcție de nevoile celor care le utilizează, câștigă adepți sau pierd utilizatori. Însă ideea fundamentală rămâne mereu aceeași, indiferent de forma pe care o îmbracă: crearea unei oportunități pentru indivizi de a se afilia la o comunitate sau de a pune bazele unei comunități noi.

Mulțimea de platforme și instrumente on-line ce cresc și asigură partajarea informațiilor reprezintă o definiție a ceea ce înseamnă social media, iar caracteristica dominantă este posibilitatea transferului de mesaje text, fotografii, fișiere audio, video și în alte formate între utilizatorii de internet. Site-urile ce permit crearea unor rețele sociale sunt servicii ce au la bază o conexiune la internet, permițând indivizilor să își construiască un profil public, să alcătuiască o listă cu alți utilizatori cu care împărtășesc pasiuni comune, cât și să vadă membrii altor grupuri ce împărtășesc, la rândul lor, elemente comune. Platforme ca Twitter, Facebook sau LinkedIn au permis crearea unor comunități virtuale, unde oamenii pot împărtăși informații cu alți membri după bunul lor plac.

Social Media nu este conceput pentru a fi ceva static, este un mediu virtual ce se dezvoltă constant pentru a îndeplini nevoile individuale ale utilizatorilor de Internet, ce variază de la menținerea legăturii cu prietenii vechi, cunoașterea de noi persoane, relaționare, împărtășirea unor poze, videoclipuri sau idei. În cazul multora dintre site-urile componente ale social media, participanții nu caută în mod primordial să întâlnească noi persoane, ci să comunice cu cele care fac deja parte din rețeaua lor socială extinsă, mai exact cu prietenii prietenilor.

Comunicarea și informarea net superioare față de mijloacele tradiționale crește capacitatea de influență în mediul virtual, după care se transpune în mediul real, concret, de acțiune și interacțiune. Analiza rețelelor sociale se rezumă la înțelegerea relațiilor construite în mediul virtual, care împreună cu celelalte date oferite de către utilizatori, îi definesc atât pe ei, cât și modul lor de acțiune. Trăsăturile de personalitate, educația, etnia și clasa socială din care utilizatorii provin își lasă amprenta asupra modalității de relaționare și ajută la identificarea tiparelor de acțiune. Relațiile pot fi prietenii între diferite persoane, sentimentele care se nasc între acestea, influențele pe care le exercită unii asupra altora (voluntare sau involuntare), încrederea sau neîncrederea, toleranța, simpatia sau conflictele. Chiar dacă vârsta similară, naționalitatea, etnia sau alte elemente comune dintre oameni tind să îi apropie și să le faciliteze asocierea, complexitatea dinamicii interne a comunităților virtuale și a rețelelor sociale astfel create permit mixarea asemănărilor cu deosebirile.

Până la urma, noile media reprezintă locul ideal pentru a promova o idee, un proiect sau o inițiativă. Dar, pe lângă funcțiile pentru care aceste platforme au fost create, și anume de socializare, fiind o modalitate ușoară, rapidă și ieftină de a ține legătura cu persoanele cunoscute din orice parte a Globului, au început să fie exploatate și în scop infracțional. Unele dintre aceste infracțiuni vizează securitatea națională sau chiar regională și, implicit, intră în competența serviciilor de informații cu rol în prevenire și contracarare. De aici rezultă necesitatea monitorizării rețelelor de socializare, efectuării unor analize care să releve anumite tendințe cu caracter de risc sau amenințare la bunăstarea socială. Rețelele de socializare au devenit astfel un mediu propice de distribuire a ideilor extremiste și de propagandă islamistă radicală.

Social Media ca modalitate de propagare a terorismului

Amestecul particularităților și posibilitatea de influență în mediul virtual a atras atenția grupărilor teroriste, ce profită de avantajele pe care tehnologia din secolul XXI le oferă. Locația a devenit puțin importantă în procesul de recrutare și antrenare a potențialilor militanți. Când nu exista social media, un terorist trebuia să călătorească până la una dintre bazele unei organizații teroriste pentru a învăța cum să construiască o bombă sau să o detoneze. În prezent, pe Twitter sau Facebook pot fi găsite profiluri ale unor organizații teroriste care, pe lângă acțiunea de propagandă, vor furniza instrucțiunile necesare construirii unei bombe, dacă cel interesat vorbește cu anumiți membri și primește ulterior acces la forumuri de discuții private.

Indivizi și grupuri au folosit internetul și Social Media pentru a se radicaliza, iar mai apoi pentru a se pregăti și plănuia atacuri. Hussain Osman, unul dintre cei care au plănuia atacul terorist cu bombă de la Londra, a mărturisit că a fost influențat de filmulețe disponibile pe internet, ce conțineau scene ale războiului din Irak, iar Khan al-Khalili, unul dintre autorii atentatului de la Cairo din 2005 a descărcat instrucțiunile de fabricare ale bombei de pe un site cu conținut jihadist.

Dintre rețelele de socializare, Twitter este considerată ca fiind rețeaua de socializare cu cel mai mare conținut de mesaje teroriste¹. Organizațiile teroriste sau extremiste o folosesc pentru a posta link-uri ale unor site-uri cu același tip de conținut, unde pot fi găsite explicații mult mai detaliate referitor la anumite subiecte de interes care, dacă ar fi fost postate direct pe pagina de

¹ Conform unui raport al „The Simon Wiesenthal Center”, citat pe <http://www.digitaltrends.com/social-media/online-hate-statistics-up-by-30-percent-says-report-but-theres-a-new-app-designed-to-get-it-under-control/>.

Twitter, aceasta ar fi închisă. Este cazul revistei în limba engleză „Inspire” și al site-ului ce preia o parte din conținutul acestei reviste, „Cărticica de buzunar a unui mujahedin singuratic”, ce oferă instrucțiunile de construire a unei bombe similare celei folosite în atentatul de la Boston de pe 15 aprilie 2013 și care a apărut cu 2 săptămâni înainte de acesta. Aproape în aceeași perioadă a apărut și revista Al Qaeda Airlines, cu conținut în limbile engleză și arabă, care include explicații detaliate despre cum se prepară acidul cianhidric și ce efecte letale poate avea folosit în clădiri de birouri sau ambasade.

În martie 2013, Al-Qaeda din Maghrebul Islamic a lansat un cont de Twitter, iar în prima lună de la lansare, 5500 de persoane urmăreau activitatea organizației teroriste din mediul on-line. Prin intermediul acestui cont, Al-Qaeda urmărea la rândul său conturile de Twitter ale organizației teroriste din Somalia Al-Shabab sau Frontului Al-Nusra din Siria. Mai departe, Al-Nusra urmărea activitatea unui grup de rebeli din Alep (<http://edition.cnn.com/2013/04/27/world/rivers-social-media-terror/>).

Al-Shabab este o altă grupare teroristă ce profită de avantajele oferite de social media. Pe lângă recrutare, rețeaua de socializare Twitter a fost folosită de Al-Shabab pentru a revendica atentatul din cadrul mall-ului West Gate din Nairobi. Un grup de militanți înarmați au intrat în clădire și au deschis focul, împușcând mortal cel puțin 67 de persoane. Alte câteva sute au fost rănite. Ținta a fost mall-ul deoarece se crede că proprietarii sunt de origine israeliană. Cei care se aflau în apropiere au început să posteze pe Twitter, imediat după producerea atentatului, detalii referitoare la ceea ce credeau că se întâmplase. Inițial, în primele câteva minute, a fost o confuzie totală, însă s-a dovedit că ceva grav se întâmplase atunci când Ministerul de Interne din Kenya a postat pe pagina oficială de Twitter un mesaj prin care transmitea oamenilor să nu se apropie de mall.

Jurnalista NTV Kenya, Smriti Vidyarthi, a fost prima care a transmis pe Twitter că în interiorul clădirii se află bărbați înarmați, informație confirmată ulterior și de către Ministerul de Interne al Kenyei și inspectorul de poliție David Kimaiyo. Atentatul terorist a fost revendicat de către Al-Shabab prin postările pe Twitter, promițând că va posta și un videoclip al atentatului, care a apărut la câteva ore după distribuirea comentariului.

Atacul de la mall-ul West Gate nu a fost singurul eveniment pe care teroriștii Al-Shabab l-au făcut cunoscut prin intermediul Twitter-ului. Atacurile cu bombă, mașini capcană sau grenade din Mogadishu, cât și încercarea de asasinat a președintelui Somaliei, Hassan Sheikh Mohamud, au fost mediatizate pe contul oficial al organizației teroriste.

Un fost lider al organizației teroriste Al-Shabab, Ahmed Abdi Godane, cel care a recunoscut legăturile organizației sale cu Al-Qaeda și care s-a alăturat războiului global, dorea o nouă structură operațională. Vârsta maximă a recrutorilor să fie de 30 de ani, cu legături în țările democratice și buni vorbitori de limbi străine, pentru o mai bună influență asupra tinerilor. Probabil această nouă generație va folosi din ce în ce mai mult mijloacele oferite de social media ca modalitate de propagandă și recrutare.

Social media a devenit un instrument vital pentru organizațiile teroriste moderne, fiind văzut ca o „vitrină” de unde teroriștii își pot alege următorii adepți. Este astfel îndeplinită prima etapă a procesului de recrutare și influențare către activitățile specifice terorismului deoarece, în procesul de recrutare, un contact fizic între oameni este necesar. Un „mentor” cu care sunt stabilite întâlniri frecvente într-o moschee, universitate sau liceu este întotdeauna prezent și joacă un rol cheie în inducerea unei mentalități violente.

Chiar dacă este necesar sau nu un contact fizic între simpatizantul ideilor propagate de teroriști prin intermediul social media și un membru al rețelei teroriste, pentru ca procesul de radicalizare să fie complet, există câteva avantaje certe pe care site-urile de socializare le oferă organizațiilor teroriste. Social Media creează mai multe oportunități de radicalizare, oferă oportunitatea de diseminare rapidă a informațiilor, accelerează procesul de radicalizare și permite comunicarea în mediul virtual.

Social Media ca modalitate de propagare a extremismului

Social Media nu este folosită doar de către grupările islamiste radicale, pentru a se organiza mai ușor și a comite atentate teroriste. Rolul social media în proteste și revoluții s-a bucurat în ultimii ani de atenția media, deoarece rețelele sociale constituite în mediul virtual, utilizând site-urile de socializare, au înlesnit organizarea protestelor și schimbările de regim ce au survenit în urma acestora.

Revoluția din Moldova, care a avut loc în 2009, revoluțiile ce se încadrează în Primăvara Arabă și protestele din Iran pot fi numite „revoluțiile Twitter”, deoarece prin intermediul acestei rețele de socializare protestatarii s-au organizat mult mai ușor, conflictele au escaladat și regimuri politice au fost înlăturate de la putere. Revoluțiile din Tunisia și Egipt sunt considerate cele mai mari ca amploare și mai provocatoare pentru ordinea mondială existentă în acest moment (Maksim Tsvetovat, Alexander Kouznetsov, 2011, p. 14). Atât Twitter, cât și Facebook, au fost folosite pentru organizare, comunicare și, în final, campanii de protest în locurile publice.

Într-un interviu din ianuarie 2007, postat pe YouTube, președintele SUA Barack Obama a comparat rețelele de socializare cu libertățile universale, cum ar fi libertatea de exprimare. Ideea este că social media în sine nu instigă la revolte, ci doar oferă mijloacele necesare grupurilor revoluționare de a minimiza costurile de participare, organizare, recrutare și antrenare. Dar, ca orice mijloc de realizare al unui scop, și social media are punctele sale tari, slabe și eficiența inerente, ce variază în intensitate în funcție de capacitatea liderilor de a le folosi în mod eficient, cât și de gradul de accesibilitatea al utilizatorilor (<http://www.stratfor.com/weekly/20110202-social-media-tool-protest>).

Capacitatea de a amplifica proteste izolate, organizate spontan, în revoluții capabile să schimbe regimuri politice constă în amplificarea legăturilor slabe stabilite între oameni. O legătură slabă reprezintă o relație care nu implică atașamente sentimentale sau implică în mică măsură, cu consens asupra regulilor comunității din care fac parte. Mai implică o comunicare cu frecvență redusă, însemnând că persoanele sunt desincronizate în ceea ce privește transmiterea și recepționarea datelor, din cauza timpului redus investit în relație. Totuși, relațiile slabe dintre utilizatori s-au dovedit a fi foarte puternice, capabile să apropie persoanele și să intermedieze transferul informațiilor. Divergențele de opinii care apar inevitabil în cadrul unei comunități sunt acceptate de către membrii între care s-au stabilit aceste tipuri de legături, fără a duce la situații conflictuale, dar este foarte probabil ca informația să poarte o puternică amprentă personală și/sau să fie denaturată. În schimb, conexiunile care se realizează sunt mult mai vaste, între utilizatori care nu se cunosc personal.

Teoria conform căreia nu există mai mult de 6 grade de separație între oricare două persoane, indiferent de locația în care se află, nu este întotdeauna adevărată. Nu toate persoanele din cadrul unui grup au legături îndepărtate, la care se poate ajunge în maxim 6 pași de separație, dar cele care au sunt de ajuns pentru a transmite fluxul de informații emis de către un grup sau chiar un singur membru al acestuia până la alte persoane din diferite părți ale lumii. Dacă grupurile se află într-o zonă geografică mai restrânsă, este posibil să fie necesari chiar mai puțin de 6 pași. Combinat cu viteza de propagare a informației, poate fi înțeleasă coeziunea rapidă stabilită de către un grup de protestatari, dovedită în Moldova în 2009, în evenimentele ce se încadrează în Primăvara Arabă din 2011 sau în protestele din Ucraina, ce au avut loc în 2013.

a. Revoluția din Egipt

Pe 8 iunie 2010, Wael Ghonim, un membru al executivului de marketing al Google, a găsit o poză a lui Khaled Mohamed Said în timp

ce naviga pe Facebook. Avea fața desfigurată deoarece fusese bătut până la moarte de către poliția egipteană. Vârsta lui Ghonim era apropiată de cea a compatriotului său Khaled și a considerat că este necesar să facă cunoscută povestea acestuia, pentru ca în viitor să nu se mai întâmple un asemenea caz, în care ar putea fi chiar el implicat. Animat de aceste gânduri, a creat o pagină de Facebook intitulată „We are all Khaled Said” („Toți suntem Khaled Said”) și a scris o carte cu titlul „Puterea oamenilor este mai mare decât a oamenilor de la putere: o biografie”. Atât pagina de Facebook, cât și cartea sa explică puterea de influență pe care social media o are și instigă la protest prin ideile pe care le evocă.

În primele două minute de la crearea paginii, 300 de oameni s-au alăturat cauzei sale. Iar după 3 luni, numărul a crescut la peste 250.000. Comunitatea virtuală a ajuns să protesteze în stradă, la început prin marșuri fără scandări, iar mai apoi a culminat cu protestele masive din Piața Tahrir, aflată în centrul capitalei Cairo, fiind motivul pentru care Hosni Mubarak a demisionat din funcția de conducere a Egiptului în februarie 2011. Ghonim, autorul paginii, a fost arestat în timpul protestelor și după eliberare a devenit una dintre cele mai proeminente voci ale „Primăverii Arabe”. În Orientul Mijlociu trăiesc aproximativ 100 de milioane de tineri, cu vârste cuprinse între 15 și 29 de ani, foarte mulți cu educație și fără loc de muncă. Doar o parte dintre ei au acces la internet, spre exemplu în Egipt 13,6 milioane de oameni aveau acces la internet în 2008, un număr destul de mare în comparație cu cel din 2004 – 1,5 milioane. În ceea ce privește numărul de utilizatori, creșterea a fost substanțială între 2004 și 2008, iar planificarea revoluției egiptene prin intermediul Social Media a conferit rețelelor de socializare și blogurilor simbolul unui instrument de exprimare liberă a nemulțumirilor clasei de tineri. Și în cazul revoluției din Egipt, anii de represiune constantă suferită de către cetățeni, instabilitatea economică și frustrarea din rândul populației au fost motivele care au stat la baza izbucnirii revoltei.

Facebook nu a fost singura rețea de socializare folosită de către protestatari pentru a comunica și a se organiza, chiar dacă a fost prima folosită de către Wael Ghonim pentru a-l comemora pe Khaled Mohamed Said. După câștigarea adeziunii în mediul virtual și materializarea în protestele din Piața Tahrir, Twitter a jucat rolul foarte important pentru viitorul revoluției, același pe care Facebook îl avusese în 2010.

O mare parte din conținutul distribuit pe Twitter (mesaje, poze, videoclipuri, etc) nu obține o reacție semnificativă din parte utilizatorilor care primesc mesajul, adică nu devine „viral” – distribuit și redistribuit până ajunge la un număr mare de indivizi. Cazul protestelor din Egipt diferă de ce se

întâmplă cu majoritatea tweet-urilor, deoarece utilizatorii au început să distribuie mesaje pe care persoane de încredere pentru ei le-au distribuit la rândul lor. Un număr mic de persoane a fost capabil să genereze un răspuns amplu din partea altor persoane, făcând parte din grupuri în care se vehiculau idei similare cu ale lor. Unele grupuri erau localizate în Egipt, altele în Statele Unite, iar altele în Franța, cu teme diferite de discuție, de la mișcările pe care trupele de securitate le efectuau, până la găsirea unei toalete în vecinătatea Pieței Tahrir.

b. Revoluția din Republica Moldova

În dimineața zilei de 6 aprilie 2009, în Republica Moldova, Comisia Electorală Centrală a anunțat rezultatele preliminare ale scrutinului parlamentar din 5 aprilie. După prelucrarea a 96,51 la sută dintre procesele-verbale ale secțiilor de votare, Partidul Comuniștilor acumulasă 49,94 la sută din voturi (60 de mandate), Partidul Liberal 12,82 la sută (16 mandate), Partidul Liberal Democrat 12,27 la sută (14 mandate), iar Alianța Moldova Noastră 9,83 la sută (11 mandate). Prima declarație publică despre organizarea unor proteste pașnice a fost făcută de liderul Partidului Liberal Democrat din Republica Moldova (PLDM), Vlad Filat, care, în cadrul unei conferințe de presă, în prima jumătate a zilei de 6 aprilie, a anunțat că nu este de acord cu rezultatele scrutinului. Activiștii și ceilalți lideri ai opoziției au folosit mesaje text, bloguri și rețele de socializare pentru a organiza protestele pașnice pe care Vlad Filat le anunțase.

Organizarea a fost facilitată de Facebook și Twitter, ce a adunat în Chișinău tinerii nemulțumiți și ei, la rândul lor, de rezultatele alegerilor. Chiar dacă numărul de utilizatori de internet era de doar 850.000 la sfârșitul anului 2009 (care raportat la populația totală de 4.320.748 de la acea dată, rezultă ca doar 19,7% din populație avea acces la serviciul de internet), social media a avut un rol major în organizarea protestelor. Rata de utilizare este mai mică decât cea a țărilor vestice, în aceeași perioadă (rata de penetrare a internetului era de 71% la sfârșitul anului 2010 în țările dezvoltate ale Europei), însă rata mesajelor de pe Twitter era de aproximativ 200 la 20 de minute. Fiecare dintre tweet-uri era marcat cu tag-ul #pman, un acronim pentru Piața Marii Adunări Naționale, cea mai mare piață din Republica Moldova, situată în Chișinău. Nu este singurul caz în care un tag a fost folosit pentru a mobiliza tinerii la protest, coagulați în jurul unei idei. O situație precedentă similară a fost în Grecia, când tag-ul „griots” a fost atașat mesajelor transmise pe Twitter. Căutarea pe Twitter după tag-ul #pman oferea rezultate foarte exacte despre toate mesajele ce aveau legătură cu revolta ce contesta rezultatele alegerilor.

Protestele au început în mod pașnic, conduse de organizațiile non-guvernamentale HydePark și ThinkMoldova, și presupunea aprinderea unor lumânări în vecinătatea Pieței Marii Adunări Naționale. Mai apoi au format un lanț în fața Comitetului Electoral și în fața altor instituții guvernamentale, protestele pașnice degenerând până la vandalism. Natalya Morar, unul dintre liderii ONG-ului ThinkMoldova, a adăugat pe blogul său explicații referitoare la escaladarea protestelor în urma folosirii mijloacelor oferite de către Social Media. Ea și alți cinci activiști au avut o intensă activitate on-line, adică au răspândit vestea că proteste vor fi organizate pe 6 aprilie 2009, și au reușit să convingă peste 10.000 de oameni să se alăture demonstrațiilor din Chișinău. Toți 6 au transmis mesaje prin intermediul Twitter-ului, Facebook-ului, blog-urilor, email-urilor și mesaje text pe telefoanele mobile. Chiar dacă revoluția din Moldova a fost numită Revoluția Twitter, și Facebook a avut un rol important, conform lui Vasile Botnaru, directorul biroului din Chișinău al Radio Europa Liberă. Deoarece site-urile organizațiilor de presă și ale partidelor de opoziție nu mai puteau fi accesate în timpul protestelor, iar rețelele de telefonie mobilă nu mai emiteau semnal în zona Pieței Marii Adunări, Facebook a rămas un mijloc foarte bun de racordare la evenimente.

În noaptea de 7 spre 8 aprilie aproximativ 200 de persoane, printre care și minori, au fost reținute în centrul capitalei. Potrivit MAI, după miezul nopții mai mulți manifestanți în stare de ebrietate sau sub influența drogurilor au atacat agenți economici și au spart magazine. Poliția a fost nevoită să intervină și a utilizat gloanțe oarbe, anunța serviciul de presă al ministerului. Mai târziu s-a constatat că în noaptea respectivă zeci de tineri au fost bătuți în Piața Marii Adunări Naționale și în comisariate. Tânărul Valeriu Boboc a murit în urma loviturilor. În presă s-au vehiculat și alte nume de tineri decedați, dar ancheta nu a confirmat vreo legătură cu evenimentele din 7 aprilie. În dimineața zilei de 8 aprilie, deși în centrul Chișinăului nu mai erau manifestanți, președinția și Guvernul erau înconjurate de cordoane de polițiști cu scuturi. Forțe de menținere a ordinii publice se aflau și în spatele Parlamentului. În 2012, la trei ani de la aceste proteste, autoritățile nu au stabilit încă cine se face vinovat de escaladarea violențelor din 7 aprilie, de devastările care s-au produs, precum și de maltratarea tinerilor în comisariate. Însă un lucru este cert: rețelele de socializare Facebook, Twitter și blog-urile au adus un plus de coeziune și informare tinerilor care doreau să își exprime nemulțumirea față de rezultatele alegerilor parlamentare prin intermediul protestelor. Dat fiind faptul că Internetul (numai de la anumiți furnizori) nu a fost doar cenzurat, ci chiar oprit pe durata protestelor, rețelele de telefonie mobilă au suferit aceleași limitări, iar presa și televiziunea nu

difuzau nimic legat de proteste, social media a fost instrumentul care a permis exercitarea dreptului la libera exprimare.

c. Protestele din Londra

Pe data de 4 august 2011, Mark Duggan, ce locuia în Tottenham, Marea Britanie, a fost împușcat mortal de către un ofițer de poliție, în timpul unei operațiuni. Polițistul a încercat să îl aresteze în partea de nord a Londrei, însă Mark Duggan s-a opus și, din schimbul de focuri care a rezultat, Mark Duggan a murit pe loc. Conform declarațiilor comisarului Rachel Cerfontyne din cadrul „Comisiei independente pentru evaluarea plângerilor împotriva poliției”, acest tip de evenimente sunt foarte rare și implică îngrijorări în rândul populației referitor la modul cum a avut loc acțiunea poliției. Investigația începută imediat după ce incidentul a avut loc a identificat primele păreri contradictorii referitoare la modul în care a avut loc toată acțiunea poliției și la modul în care Mark Duggan era perceput în comunitatea în care trăia. Un bărbat a declarat pentru cotidianul London Evening Standard că a văzut niște ofițeri de poliție care au împușcat un bărbat în timp ce era imobilizat pe sol, iar alți martori au spus că de fapt a avut loc un schimb de focuri. Aceste opinii și păreri contradictorii au fost foarte importante de-a lungul protestelor, fiind foarte discutate pe rețelele de socializare.

Pe 6 august 2011, un grup de protestatari s-au îndreptat către secția de poliție din Tottenham pentru a cere dreptate, în numele familiei lui Mark Duggan. Două mașini de poliție, un autobuz și mai multe magazine au fost vandalizate și incendiate, după ce protestele începute pașnic au degenerat. Întâmplarea inițială a fost denaturată și au apărut mai multe variante ale Confruntării dintre Mark Duggan și polițist, o femeie din rândul protestatarilor susținând că omul nu a fost doar împușcat, ci și desfigurat. După ce primul grup de protestatari a ieșit în stradă, organizat de către familia și prietenii lui Duggan, pe Twitter au început să fie trimise mesaje ce îndemneau la protest.

A fost creată o pagină pe Facebook pe 6 august 2011, R.I.P. Mark Duggan, cu aproximativ 35 000 de urmăritori, majoritatea celor care discutau despre acest subiect și care au adăugat comentarii sau orice alt tip de postări având vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani. Istoricul evenimentelor afișează doar o singură înregistrare, o invitație la protest pe data de 13 august 2011, între orele 09:00-21:00, în fața tuturor posturilor de poliție din Marea Britanie, denumită „Ziua națională de acțiune împotriva brutalității poliției”. Administratorul contului a trimis 592 de invitații, iar 207 persoane au confirmat că vor participa la manifestații, în timp ce alți 56 de utilizatori nu erau încă siguri dacă vor lua parte sau nu la acest eveniment. În descrierea

evenimentului se facea apel la solidaritate în răspunsul împotriva abuzurilor exercitate de către funcționari din cadrul poliției asupra unei persoane cunoscute sau al unui membru al familiei, fiind invocată egalitatea în drepturi a tuturor oamenilor și egalitatea în fața legii. În cadrul acestei invitații mai era distribuit un link către o altă invitație ulterioară la protest, în data de 10 decembrie 2013, distribuită în aceeași zi, semnificând data la care era așteptat verdictul în cazul anchetei morții lui Mark Duggan. Se îndeamnă la un protest pașnic, cu lumânări aprinse în fața postului de poliție din Tottenham. Au fost trimise aproximativ 4.100 de invitații, iar 227 au fost confirmate. Pe 7 august 2011 a fost creată o altă pagină intitulată „Justice For Mark Duggan aka Starrish Mark.Sho! Sho”, apreciată de aproape 2.000 de persoane, iar utilizatorii care discutau cel mai mult despre acest subiect aveau vârsta cuprinsă între 25 și 34 de ani. În momentul izbucnirii protestelor, poliția din Tottenham nu deținea date și informații referitoare la organizarea unor manifestații în memoria celui decedat în schimbul de focuri cu un ofițer al poliției. Monitorizarea acestor profiluri de pe Facebook, organizate în memoria lui Mark Duggan și a cazului său, putea oferi informații utile autorităților care se ocupau de reprimarea protestelor, deoarece sunt specificate locurile unde vor avea loc manifestațiile, intervalul orar în care oamenii sunt chemați la protest, un număr aproximativ de protestatari, natura protestului (pașnic sau violent) și cerințele venite din partea manifestanților.

După izbucnirea protestelor în Tottenham, în ultima parte a zile de 6 august 2011, numărul mesajelor de pe Twitter a crescut până la aproximativ 15.000, concomitent cu escaladarea violențelor. În ziua următoare, situația din Tottenham s-a extins și în Enfield, numărul de mesaje transmise pe Twitter ajungând la peste 10.000.

Între 8 și 9 august protestele s-au extins, atât în alte regiuni ale Londrei, cât și în diferite orașe din Marea Britanie, enumerate în parte de jos a graficelor. Așa cum am menționat anterior, mesajele despre acțiuni ale autorităților împotriva protestatarilor au atins un maxim de peste 20 000 în prima parte a zile de 9 august 2011, fapt exemplificat în graficul următor. Social Media a fost, de fapt, o portavoce a celor aflați pe străzi pentru a-și exprima nemulțumirile față de acțiunile poliției asupra lui Mark Duggan, reflectând amploarea protestelor, cererile manifestanților și evenimentele ce se produceau. Pe lângă acestea, veștile despre toate regiunile în care au loc proteste au fost vehiculate pe Twitter în număr mare în acest interval de timp, cu valori de până la 10.000.

A fost pusă în discuție și ideea de a bloca accesul la social media în Marea Britanie pe perioada protestelor, dar nu s-a ajuns la o astfel de decizie

și nici poliția nu a cerut-o. Mai mult decât atât, Poliția din Manchester a sugerat că deține controlul social media, prin intermediul monitorizării, și a postat pe contul său de Twitter că a reușit să identifice un individ ce a furat bunuri în timpul protestelor, după ce a postat pe Facebook că a furat și nu poate fi prins. Alți doi bărbați, unul din Northwich și altul din Warrington, au fost acuzați de utilizarea Facebook-ului pentru a instiga la dezordine și au primit 4 ani de închisoare în urma procesului.

Provocările și oportunitățile la adresa procesului analitic conferite de explozia datelor din surse deschise

Vulnerabilitatea în fața erorilor de analiză, concretizate în predicții false, a crescut exponențial din cauza dinamicii factorilor de insecuritate. Chiar dacă informațiile sunt complete și îndeplinesc cerințele necesare, stabilite în urma evaluării făcută de către analist, există totuși diverse impedimente ce pot avea o influență negativă asupra procesului analitic. Sursele deschise sau OSINT, așa cum sunt denumite în limbajul anglo-saxon, se referă la o gamă largă de informații și surse aflate la dispoziția celor interesați, într-un mod aproape permanent sau chiar permanent și reprezintă informațiile oferite de către mass-media, lucrări din mediul academic, comunicate oficiale, studii, sondaje sau orice alte date ce se află la dispoziția publicului. În această categorie sunt încadrate și datele și informațiile obținute în urma monitorizării social media.

Sursele deschise au căpătat o importanță din ce în ce mai mare pentru serviciile de informații și departamentele de analiză din cadrul acestora. Ponderea intelligence-ului pe care sursele deschise îl generează în produsele de informare a crescut de asemenea considerabil, furnizând destul de ușor componenta de context ce ajută la înțelegerea problematicii de interes. Emergența erei informaționale a adus cu sine o supraîncărcare cu date și informații provenită din surse deschise, cât și o dificultate crescută în alegerea celor relevante și de încredere. Din acest punct de vedere apare necesitatea unor modele mentale corecte și instrumente mai bune de analiză, utile în sortarea, selectarea și organizarea logică a amalgamului de date și informații ambigue și contradictorii. Sursele secrete nu și-au pierdut valoarea în noua eră informațională, ele fiind cele care generează plusul necesar de cunoaștere, un ajutor pentru analiști și decidenți în diferențierea jocurilor de imagine de realitate și propagandei de adevăratele intenții ale unui inamic.

După ce a fost identificată relevanța menționată anterior, urmează procesul de stabilire a veridicității sursei, proces al cărui grad de dificultate este ridicat din cauza unor constrângeri obiective reprezentate de opțiunea

utilizatorilor de internet de a rămâne anonimi în mediul virtual – construindu-și o altă identitate – și de diversitatea foarte mare a surselor.

Pe de altă parte, există și constrângeri de natură subiectivă ce îl împiedică pe analistul de intelligence să ducă la bun sfârșit procesul de stabilire a veridicității sursei. În această categorie se încadrează termenele impuse de beneficiarii analiștilor în care produsele de intelligence să fie realizate și livrate, mai ales în cazul în care datele obținute dintr-o anumită sursă, la o dată anterioară, nu s-au confirmat sau nu au avut corespondent în mediul real. Această cerință are la bază nevoia rapidă de informare, cauzată de dinamica crescută a factorilor de insecuritate, ce cauzează schimbări ample și de substanță foarte rapid, în acest fel crescând și perisabilitatea informațiilor.

Lipsa unor instrumente de analiză adecvate reprezintă o altă dificultate în exploatarea surselor deschise, iar descoperirea unor noi metode și tehnici de analiză rămâne o provocare. Volumul mare de date îi copleșește pe analiștii de intelligence, a căror activitate de căutare, examinare și corelare devine foarte dificilă. Efectul de „ecou”, ce presupune distribuirea aceleiași informații de către mai multe surse, poate induce credibilitate și importanță unor articole, chiar dacă datele pe care se bazează sunt false, parțial false sau foarte puțin importante.

Chiar dacă volumul mare de date din surse deschise îngreunează procesul analitic, informația obținută din acest mediu este un element **necesar** pentru fundamentarea deciziilor de securitate națională. Similar celorlalte componente ale arhitecturii procesului de intelligence, OSINT reprezintă, în esență, mai multă informație filtrată cu atenție, selectată, analizată și prezentată beneficiarilor la momentul oportun. Rolul și potențialul său în intelligence a trecut de etapa de dezbateri, cel puțin la nivel teoretic statuându-se că acest domeniu reprezintă răspunsul la multe dintre provocările actuale cărora trebuie să le facă față serviciile de informații și, mai departe, factorii de decizie naționali cărora li se adresează produsele informaționale (http://www.sri.ro/fisiere/studii/ATUURI_SI_LIMITE_OSINT.pdf).

Analiza de tip OSINT constituie o importantă capabilitate strategică pentru factorii de decizie, prin furnizarea unei imagini de ansamblu asupra contextului și avertizările cu privire la aspectele critice ale agendei de securitate, astfel încât aceștia să poată stabili și, mai ales, aplica politici pe termen lung destinate asigurării unui avantaj asupra competitorilor. (George Cristian Maior, Ionel Nițu, 2013). De asemenea, pe lângă viziunea de perspectivă, oferă și predicții referitoare la posibilele efecte imediate, îmbunătățind capacitatea de răspuns și prevenire a riscurilor și amenințărilor. Produsele analitice astfel rezultate pot fi corelate cu alte note de informare, bazate pe informațiile obținute prin intermediul altor surse, devenind materie primă pentru analiza de intelligence multisursă și contribuind la identificarea

componentelor ce ajută la înțelegerea contextului general și simplificând modalitatea de acces la anumite medii de cercetare, academică sau din alte domenii.

Concluzii

Social media oferă un set de provocări și oportunități pentru serviciile de informații, a căror misiune este menținerea stării de securitate la nivel național, regional sau global. Oportunitățile se concretizează în multitudinea de date disponibile, accesul în timp real la date și informații și posibilitatea utilizării unor softuri specializate în analiza de intelligence, pentru contracararea amenințărilor reprezentate de terorism și extremism. Lipsa limitelor geografice ale mediului virtual determină riscuri și amenințări la adresa securității naționale a oricărui stat, indiferent unde ar fi localizat. Serviciile de informații trebuie să perceapă corect anvergura la care terorismul și extremismul pot ajunge prin utilizarea mijloacelor oferite de social media și să înceapă să utilizeze din ce în ce mai mult baza de date astfel constituită. În analiza rețelelor sociale, ce se stabilesc pe internet, există limite și provocări impuse de lipsa de fonduri pentru achiziționarea unor calculatoare mai performante sau a unor softuri de analiză capabile să opereze cu baze de date imense.

Datele și informațiile din social media, relevante pentru un serviciu de informații, adică Social Media Intelligence, pot oferi cunoașterea necesară despre organizarea celulelor teroriste și a organizațiilor extremiste, membrii și simpatizanții acestora, ce le pot oferi sprijin în acțiunile pe care doresc să le întreprindă. Dificultatea apare atunci când nu se poate face o diferență clară între adevăr și dezinformare, generată de insuficienta procesare a bazelor de date, bias-urilor cognitive ale analiștilor sau a unor echipamente și softuri uzate fizic și moral.

Referințe bibliografice:

1. Dover, Robert, Goodman, Michael S (editori). (2009). *Spinning Intelligence. Why intelligence Needs the Media, Why the Media Needs Intelligence*, New York: Columbia University Press.
2. Everton, Sean F. (2012). *Disrupting Dark Networks*, Cambridge University Press.
3. Hall, Wayne Michael, Citrenbaum, Gary. (2009). *Intelligence Analysis_ How to Think in Complex Environments*, Praeger Security International.
4. Maior, George Cristian, Nițu, Ionel. (2013). *ARS ANALYTICA. Provocări și tendințe în analiza de intelligence*, București: Editura RAO.
5. Nițu, Ionel (coordonator). (2011). *Ghidul analistului de intelligence. Compendiu pentru analiștii debutanți*, București: Editura Academiei Naționale de Informații Mihai Viteazul.

6. Prunckun, Hank. (2010). *Handbook of Scientific Methods of Inquiry for Intelligence Analysis*. The Scarecrow Press: Scarecrow Professional Intelligence Education Series.
7. Ricardo, Francisco J. (2008). *Cyberculture and New Media. At the Interface*.
8. Russell, Matthew A. (2011). *Mining the Social Web. Analyzing Data from Facebook, Twitter, LinkedIn, and Other Social Media Sites*, O'Reilly Media.
9. Gill, Peter, Marrin, Stephen, Phytian, Mark. (2009). *Intelligence theory. Key questions and debates*, Routledge: Studies in Intelligence Series.
10. Tsvetovat, Maksim, Kouznetsov, Alexander. (2011). *Social Network Analysis for Startups*, O'Reilly Media.
11. <http://africanarguments.org/2013/08/14/al-shabaab-2-0-reorganization-and-rebranding-make-terrorist-group-a-force-to-be-reckoned-with-again-%E2%80%93-by-abdihakim-ainte/>
12. <http://allafrica.com/stories/201309210297.html>
13. <http://analysisintelligence.com/about/>
14. <http://backtweets.com/search/?q=%23odessa>
15. http://books.google.ro/books?id=MKtr_svY1kC&printsec=frontcover&hl=ro&source=gbg_summary_r&cad=0#v=onepage&q=analysis&f=false
16. <http://edition.cnn.com/2013/04/27/world/rivers-social-media-terror/>
17. <http://edition.cnn.com/2013/06/03/us/boston-marathon-terror-attack-fast-facts/>
18. <http://globalvoicesonline.org/2013/09/23/how-the-nairobi-mall-attack-unfolded-on-social-media/>
19. <http://iwpr.net/report-news/ukraines-social-media-revolution>
20. <http://jamberger.egoplex.com/>
21. http://neteffect.foreignpolicy.com/posts/2009/04/07/moldovas_twitter_revolution
22. http://news.nationalgeographic.com/news/2014/05/140510-ukraine-odessa-russia-kiev-twitter-world/?rptregcta=reg_free_np&rptregcampaign=20131016_rw_membership_n1p_intl_ot_w
23. <http://nmis.isti.cnr.it/sebastiani/Publications/LREC10.pdf>
24. <http://resources.infosecinstitute.com/osint-open-source-intelligence/>
25. <http://wordnet.princeton.edu/>
26. http://www.afr.com/p/technology/google_glass_and_social_media_to_R5en8jIWOeVUjasiJqsaIL
27. <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15336689>
28. <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26248275>
29. <http://www.casos.cs.cmu.edu/projects/ora/>
30. <http://www.cbc.ca/news/technology/terrorist-groups-recruiting-through-social-media-1.1131053>
31. <http://www.cbsnews.com/news/al-shabab-showed-gruesome-social-media-savvy-during-attack/>
32. <http://www.digitaltrends.com/social-media/online-hate-statistics-up-by-30-percent-says-report-but-theres-a-new-app-designed-to-get-it-under-control/>
33. <http://www.fas.org/sgp/crs/intel/RL34270.pdf>
34. <http://www.fbi.gov/about-us/intelligence/disciplines>
35. <http://www.fbi.gov/about-us/investigate/terrorism/terrorism-definition>

36. <http://www.firstpost.com/tag/moezeddine-garsallaoui>
37. http://www.huffingtonpost.com/pablo-barbera/tweeting-the-revolution-s_b_4831104.html
38. <http://www.ibtimes.co.uk/cyber-crime-terrorism-al-qaeda-facebook-twitter-socail-media-social-networking-hacking-theresa-may-o-179164>
39. <http://www.mediafax.ro/externe/desfasurarea-evenimentelor-de-la-7-aprilie-2009-din-republica-moldova-9492033>
40. http://www.nsa.gov/about/cryptologic_heritage/center_crypt_history/pearl_harbor_review/red_purple.shtml
41. <http://www.nytimes.com/2014/06/01/business/unlocking-secrets-if-not-its-own-value.html?hpw&rref=business&action=click&module=Search®ion=searchResults&mabReward=relbias%3A&url=http%3A%2F%2Fquery.nytimes.com%2Fsearch%2Fsitesearch%2F%3Faction%3Dclick%26region%3DMasthead%26pgtype%3DSectionFront%26module%3DSearchSubmit%26contentCollection%3Dbusiness%26t%3Dqry121%23%2Fpalantir&r=2http://www.policymic.com/articles/58249/al-qaeda-joins-the-jihadist-movement-on-facebook-twitter-and-youtube>
42. <http://www.opensocietyfoundations.org/voices/uprising-ukraine-how-it-all-began>
43. <http://www.palantir.com/2009/03/hezbollah/>
44. http://www.rferl.org/content/The_Revolution_Will_Be_Tweeted__Moldovan_Protesters_Exploit_Social_Networking_Sites/1604740.html
45. <http://www.socialmediadefined.com/what-is-social-media/>
46. <http://www.sri.ro/>
47. http://www.sri.ro/fisiere/studii/ATUURI_SI_LIMITE_OSINT.pdf
48. <http://www.theguardian.com/uk/2011/aug/06/tottenham-riots-protesters-police>
49. <http://www.theguardian.com/uk/2011/aug/16/uk-riots-four-years-disorder-facebook>
50. <http://www.theguardian.com/uk/blog/2011/aug/12/uk-riots-aftermath-live-updates#block-15>
51. <http://www.theguardian.com/uk/interactive/2011/aug/24/riots-twitter-traffic-interactive>
52. <http://www.theguardian.com/uk/interactive/2011/dec/07/london-riots-twitter>
53. http://www.thestar.com/news/world/2014/02/05/ukraines_revolutionary_movement_euromaidan_stays_organized_with_social_media.html#
54. <http://www.wired.co.uk/news/archive/2013-06/26/socmint>
55. http://www.youtube.com/watch?v=9_kstgUEy10 Al Qaeda Uses Twitter & Social Media To Communicate! They Used It During The Kenya Mall Attack!
56. <http://www.ziare.com/articole/utilizatori+internet+europa>
57. <http://www-03.ibm.com/software/products/ro/analysts-notebook>